

Recepcja słoweńskiej literatury dla dzieci w Polsce 1990—2020

Reception of Slovenian Children's Literature in Poland 1990—2020

Alicja Wang

<https://orcid.org/0000-0003-3185-5012>

JAGIELLONIAN UNIVERSITY IN KRAKÓW

alicja.wang@uj.edu.pl

Data zgłoszenia: 31.01.2022 r. | Data akceptacji: 23.10.2023 r.

ABSTRACT | The aim of this paper is to investigate the problem of reception of Slovenian children's literature in Poland between 1990 and 2020. The author notices the fact that Polish translations of Slovenian children's prose are very rare on the Polish book market. The author notices a complete lack of Polish translations of Slovenian children's literature in the years 1990—2010, which was caused probably by societal and cultural factors, which changed after 2010.

KEYWORDS | children's literature, picture books, reception, Slovenian children's literature

Przekłady z języka słoweńskiego nie należą do najbardziej reprezentatywnych na polskim rynku książki dla najmłodszych czytelników, w porównaniu do najczęściej tłumaczonych dzieł tworzonych w języku angielskim, szwedzkim, francuskim lub włoskim. Są to zazwyczaj pojedyncze, wybrane utwory konkretnego autora, uznane w kraju wydania oryginału za wyjątkowe, często takie, które uzyskały nagrodę za wyróżniającą się jakość i szczególne walory (np. Złota hruška, przyznawana od 2004 roku za oryginalność i ogólnie wysoką jakość dzieła literackiego przeznaczonego dla dzieci, lub Nagroda Słoweńskiej Sekcji IBBY)¹. Są to tłumaczenia tak nieliczne, że niekiedy nie są nawet opisywane jako przekłady z języka słoweńskiego w katalogach bibliotek publicznych, uniwersyteckich i narodowych². Warto przy tym zaznaczyć, że nie jest to zjawisko nowe, które pojawiło się w ciągu ostatnich trzech dekad. W zestawieniu bibliograficznym *Bajki, baśnie oraz powieści i opowiadania fantastyczne dla dzieci i młodzieży wydane w latach 1961–1972* Marii Werner zbiór opowiadań Eli Peroci pt. *Za laško noč* (przetłumaczony przez Marię Krukowską-Zielińską i wydany w 1967 roku pod polskim tytułem jako *Bajki na dobranoc*) widnieje jako książka „przetłumaczona z języka słowiańskiego”³. Można oczywiście potraktować to jako przypadkową literówkę, ale trudno nie odnieść wrażenia, że jest to zaniedbanie wywołane niską świadomością języka słoweńskiego, które występowało zarówno w czasach Polski Ludowej, jak i po 1989 roku⁴, na co

- 1 T. Banko, K. Harjač Bricelj: *Vpliv vrednotenja mladinske literature na knjižno produkcijo in izposojno gradivo*. T. Banko, Ljubljana 2019, s. 3–5.
- 2 Przykładem tego może być opis książki *Cyrk Antoniego* autorstwa Petera Svetiny, przetłumaczonej przez Katarinę Šalamun-Biedrzycką. W katalogu zarówno Biblioteki Narodowej, jak i Biblioteki Jagiellońskiej nie pojawia się informacja, iż jest to przekład z języka słoweńskiego, nie ma też innych elementów opisu bibliotecznego, które by sugerowały, że chodzi o takie właśnie dzieło przetłumaczone na język polski, np. kategorii „opowiadanie dziecięce słoweńskie”. Zob. katalog Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. https://katalogi.uj.edu.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma991009074699705067&context=L&vid=48OMNIS_UJA:uja&lang=pl&search_scope=MyInstitution&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,contains,cyrk%20antoniego&offset=0 [dostęp: 15.01.2022]; katalog Biblioteki Narodowej w Warszawie. https://katalogi.bn.org.pl/discovery/fulldisplay?docid=alma9910900183205606&context=L&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP&lang=pl&search_scope=NLOP_IZ_NZ&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,contains,peter%20svetina&offset=0 [dostęp: 15.01.2022].
- 3 M. Werner: *Bajki, baśnie oraz powieści i opowiadania fantastyczne dla dzieci i młodzieży wydane w latach 1961–1972: zestawienie bibliograficzne*. [s.n.], Warszawa 1973.
- 4 Jako ciekawostkę przytoczę tu fakt, iż w katalogu Biblioteki Jagiellońskiej zbiór poezji France Prešerna do czasu interwencji autorki artykułu był klasyfikowany jako poezja serbska.

składa się wiele czynników, w tym fakt, iż językiem słoweńskim posługuje się stosunkowo nieliczna w skali globu populacja, co nie sprzyja popularyzacji tego języka jako obcego.

Tatjana Jamnik w swoim artykule poświęconym przekładom z języka słoweńskiego na czeski i polski wydanym w latach 1990–2006 wykazuje, iż we wspomnianym okresie na polskim rynku wydawniczym nie ukazało się ani jedno tłumaczenie tekstu, który można by zaklasyfikować do literatury dziecięcej i młodzieżowej⁵. Podobny brak można zauważyć w opracowanej przez Monikę Gawlak bibliografii przekładów literatury słoweńskiej na język polski, które ukazały się w tym samym czasie⁶. Wydaje się, iż miało to związek z ogólnym stanem polskiego rynku wydawniczego przełomu XX i XXI wieku, gdy z jednej strony odrzucono polityczne ramy funkcjonowania twórczości dla dzieci i młodzieży, także te związane z obecnością w Polsce tłumaczeń z języków używanych w Europie Środkowej i Wschodniej, z drugiej zaś dążono do nadrobienia kulturowych zaległości po okresie Polski Ludowej⁷. Sytuacja uległa zmianie po 2010 roku, gdy na polskim rynku wydawniczym zaczęły pojawiać się tłumaczenia znanych i wysoko cenionych w Słowenii publikacji dla dzieci. Warto wspomnieć w tym przypadku o książce obrazkowej *Dinozaury?! Lily Prap*, wydanej właśnie w 2010 roku (tytuł oryginału: *Dinozavri?!*, przekład: Bolesław Ludwiczak, wydawnictwo Media Rodzina)⁸. Rok później ukazał się przekład humoreski Josipa Jurčiča pt. *Kozlovska sod-ba v Višnji Gori*. Po polsku jej tytuł brzmi *Proces Kozła w Wiśniowej Górze*, a twórcami przekładu byli Agnieszka Będkowska-Kopczyk i Michał Kopczyk⁹. Ten przykład jest bardzo ciekawy, ponieważ stanowi wyjątek od pewnej reguły, którą można zaobserwować w bibliografiach tłumaczeń literatury słoweńskiej na język polski, szczególnie w odniesieniu do dzieł przeznaczonych dla dzieci i młodzieży.

Inną pozycją, dość istotną z perspektywy promowania wiedzy o kulturze słoweńskiej w Polsce, choć niezauważoną przez krytykę, jest książka obrazkowa *Miś piecze słoweńską poticę* Tiny Orter (tytuł oryginału: *Medvedek peče slovensko potico*), wydana w 2014 roku nakładem wydawnictwa Grafika Gracer

5 T. Jamnik: *Przekłady literatury słoweńskiej w Czechach i w Polsce w latach 1990–2006*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2009, t. 1, cz. 2, s. 300.

6 M. Gawlak: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 1990–2006*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2010, t. 1, cz. 2, s. 11–49.

7 E. Zarych: *Przekład literatury dla dzieci i młodzieży — między tekstem a oczekiwaniami wydawcy i czytelnika*. „Teksty Drugie” 2016, nr 1, s. 206–227.

8 J. Cieślak, M. Gawlak: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 2007–2012*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2014, t. 4, cz. 2, s. 432.

9 Ibidem, s. 435.

z Celje¹⁰. Jednym z najlepszych tego przykładów może być książka Jany Bauer *Groznovilca v Hudi hosti*, wydana w Polsce jako *Strasznowiłka w Groźnym Gąszczu*. Ta powieść o nietypowej vili i jej zwierzęcych przyjaciółach została przetłumaczona przez Katarinę Šalamun-Biedrzycką i wydana w 2015 roku nakładem wydawnictwa Ezop¹¹. Kontynuacja, znana w Słowenii jako *Groznovilca in divja zima*, na polskim rynku wydawniczym pojawiła się jako *Strasznowiłka i dzika zima*, przełożona przez Marlenę Grudę w 2019 roku. Natomiast w tym samym roku, w którym ukazała się *Strasznowiłka w Groźnym Gąszczu*, dzięki wydawnictwu Ezop polscy czytelnicy mogli zapoznać się z książką Petera Svetiny *Cyrk Antoniego* (tytuł oryginału: *Antonov cirkus*, przekład: Katarina Šalamun-Biedrzycka i Miłosz Biedrzycki)¹².

Warto w tym kontekście wymienić jeszcze następujące tytuły: *Ugotuj mi bajkę!* (tytuł oryginału: *Skuhaj mi pravljico!*, wydanie polskie: 2017) Majdy Koren oraz serię książek dotyczących problemów dzieci z niepełnosprawnościami autorstwa Heleny Kraljič: *Mam dysleksję* (tytuł oryginału: *Imam disleksijo*), *Mam zespół Downa* (tytuł oryginału: *Imam downov sindrom*), *Sekret Laury* (tytuł oryginału: *Larina skrivnost*), *Janek jest inny. Historia chłopca z autyzmem* (tytuł oryginału: *Žan je drugačen*) — wszystkie przetłumaczone przez Aleksandrę Brożek-Salę i opublikowane w 2017 roku przez Wydawnictwo Piętka. W podobną estetykę i podobne treści wpisują się dwa inne przekłady wydane w tym samym roku: *Miłości starczy dla wszystkich* (tytuł oryginału: *Ljubezni je za vse dovolj*) oraz *Odszedłeś, ale wciąż tu jesteś* (tytuł oryginału: *Si, čeprav te ni*) autorstwa Sanji Pregl, które także ukazały się nakładem Wydawnictwa Piętka. Podobnie jak w poprzednich przypadkach autorką przekładu jest Aleksandra Brożek-Sala¹³. Sądzę, iż warto w tym kontekście przyjrzeć się konkretnym wydawnictwom, które podjęły się publikacji przekładów z języka słoweńskiego w zakresie literatury dla dzieci i młodzieży. Poniższa tabela ma na celu bardziej przejrzyste zestawienie omawianych tytułów.

10 M. Gawlak: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w 2014 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2015, t. 6, cz. 2, s. 181.

11 Ibidem.

12 Ibidem.

13 Zob. M. Gawlak: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w 2017 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2019, t. 9, cz. 3, s. 207.

Tytuł (w nawiasie tytuł oryginału)	Wydawnictwo	Rok wydania	Imię i nazwisko tłumacza/tłumaczki
<i>Dinozaury?! (Dinozavri?!)</i>	Media Rodzina	2010	Bolesław Ludwiczak
<i>Miś piecze słoweńską poticę (Medvedek peče slovensko potico)</i>	Grafika Gracer	2014	Ana Dešman
<i>Strasznowiłka w Groźnym Gąszczu (Groznovilca v hudi hosti), Cyrk Antoniego (Antonov cirkus)</i>	Ezop	2015	Katarina Šalamun-Biedrzycka (oba tytuły)
<i>Ugotuj mi bajkę! (Skuhaj mi pravljico!)</i>	Ezop	2017	Mariusz Biedrzycki
<i>Mam dysleksję (Imam disleksijo), Mam zespół Downa (Imam downov sindrom), Sekret Laury (Larina skrivnost), Janek jest inny. Historia chłopca z autyzmem (Žan je drugačen), Miłości starczy dla wszystkich (Ljubezni je za vse dovolj), Odszedłeś, ale wciąż tu jesteś (Si, čeprav te ni)</i>	Piętka	2017	Aleksandra Brożek-Sala (wszystkie tytuły)
<i>Strasznowiłka i dzika zima (Groznovilca in divja zima)</i>	Ezop	2019	Marlena Gruda

Na podstawie powyższej tabeli można stwierdzić, iż pod względem liczby publikowanych przekładów z języka słoweńskiego dominują dwa wydawnictwa: Piętka i Ezop. Interesujący wydaje się przy tym fakt, że nie są to wydawnictwa o charakterze masowym, lecz raczej specjalizujące się w publikacjach popularnonaukowych skierowanych do dziecięcych odbiorców (Piętka — w tym przypadku można zaobserwować również takie popularyzatorskie dziełka jak *Atlas ludzkiego ciała* czy mapy ściennie) lub od początku swojego istnienia nastawione na publikowanie (jak twierdzą na stronie internetowej osoby związane z Wydawnictwem Ezop) „współczesnej prozy obcej, z nieoczywistych krajów europejskich”¹⁴. Pracownicy Wydawnictwa Ezop nie precyzują, jak należy rozumieć sformułowanie „nieoczywiste kraje europejskie”, ale dodają, że w ich ofercie można znaleźć utwory autorów z Grecji, Bułgarii, Portugalii i właśnie Słowenii.

Sądzę, że warto w tym kontekście przyjrzeć się recepcji poszczególnych dzieł należących do słoweńskiej literatury dla dzieci i młodzieży przełożonych

¹⁴ www.ezop.com.pl/o-nas/ [dostęp: 7.09.2022.].

na język polski, a przy tym obecnych na polskim rynku wydawniczym. Ze względu na to, iż są to utwory o niszowym charakterze, przetłumaczone z mało znanego w Polsce języka, trudno znaleźć fachowe artykuły i recenzje wspomnianych wyżej książek w specjalistycznych periodykach poświęconych literaturze dla dzieci i młodzieży. Z tego powodu przedmiotem mojej analizy będą wypowiedzi na temat wyżej wymienionych publikacji zamieszczone w Internecie, szczególnie te, w których pojawiają się sądy wartościujące wybrane tłumaczenia z języka słoweńskiego. W tym celu przytoczę fragmenty recenzji obecne na portalu *Lubimy czytać*¹⁵ oraz na blogach poświęconych literaturze dla dzieci i młodzieży, ponieważ oddają one sposób, w jaki te przetłumaczone z języka słoweńskiego utwory są odbierane przez polskich czytelników. Ponadto przywołam również recenzję zawartą w jednym z magazynów o charakterze polityczno-kulturalnym.

Wszystkie wspomniane źródła internetowe wyczerpują znamiona sieciowej/internetowej kultury literackiej¹⁶: książka jawi się jako produkt, który można nie tylko konsumować, lecz także oceniać jak każdy inny wytwór działalności pojedynczego człowieka lub firmy¹⁷; apoteoza różnorodności zarówno wśród twórców, jak i odbiorców¹⁸, innowacyjność¹⁹, kult amatora²⁰, zatarcie granic między twórcą a odbiorcą oraz docenienie autentyczności. W przypadku recepcji tekstów dla dzieci i młodzieży zaciera się również granica między krytykiem a odbiorcą — na portalach internetowych i w mediach społecznościowych krytykami stają się rodzice empirycznie istniejących czy-

15 Ten portal został wybrany jako reprezentatywny, ponieważ jest określany mianem największego polskiego internetowego serwisu czytelniczego, liczącego ponad milion użytkowników i ponad 550 tysięcy opisanych książek; istnieje przy tym od 2011 roku, co w warunkach internetowych oznacza dość długi czas trwania, ponadto pełni funkcję opiniotwórczą.

16 A. Kiernan: *Writing Cultures and Literary Media: Publishing and Reception in the Digital Age*. Palgrave Macmillan, Cham 2021.

17 Ibidem, s. 13. Anna Kiernan we wspomnianym rozdziale porusza również kwestię narastającego rozdźwięku między osobami, które funkcjonują w Internecie, mając przy tym zasoby w postaci wykształcenia akademickiego, w tym literaturoznawczego, a tymi, które takiej ścieżki edukacyjnej za sobą nie mają.

18 Ibidem, s. 31.

19 Ibidem, s. 32—33.

20 Ibidem, s. 48. Kiernan zwraca uwagę na to, że pojawienie się mediów społecznościowych znacząco wzmocniło tendencję, która zaistniała już na początku funkcjonowania Internetu, mianowicie „kultu amatora” jako osoby szlachetnej, nieskażonej kapitalistycznymi i imperialistycznymi wymogami rynkowymi, swoistą opozycję wobec dominujących narracji w merytokratycznej kulturze, gdyż amator nie musi posiadać specjalistycznej wiedzy, by tworzyć treści w mediach społecznościowych — wystarczy mu jedynie dopasowanie tego, co tworzy, do upodobań konkretnej grupy odbiorców oraz znajomość reguł funkcjonowania danej platformy.

telników, a nie dziennikarze, literaturoznawcy czy zawodowi krytycy literaccy. Z kolei polska badaczka Anna Gwadera, odnosząc się do refleksji nad odbiorom tekstu w erze Internetu, zwraca uwagę na to, że nowe media mogą pełnić zarówno pozytywne, jak i negatywne funkcje w kontekście promocji czytelnictwa²¹. Gwadera odnosi się przy tym do stwierdzeń Jacka Dukaja i Arkadiusza Żychlińskiego, iż w dobie coraz silniejszej dominacji mediów społecznościowych i platform takich jak YouTube niezwykle istotną rolę odgrywa interaktywność, także w kontekście recepcji dzieł literackich²².

Warto przy tym mieć na uwadze istotny fakt, o którym wspominają dwie wybitne badaczki literatury dla dzieci i młodzieży, mianowicie Maria Nikolaeva i Milena Mileva Blažić, iż omawiany przedmiot badań stanowi specyficzny rodzaj tekstów, tworzony i wydawany przez dorosłych dla osób znacznie od nich młodszych²³. To samo można stwierdzić w odniesieniu do przekładów literatury dziecięcej, które także pełnią specyficzne dla nich funkcje estetyczne, ludyczne, formacyjne i edukacyjne; są wybierane spośród wielu propozycji wydawniczych przez dorosłych — to oni je kontrolują pod względem treści i publikują²⁴. Brakuje w Polsce badań dotyczących recepcji słoweńskiej literatury dla dzieci i młodzieży ze strony czytelników docelowych, ale ten fakt wpisuje się w szerszy niedobór tego rodzaju działań przedstawicieli rodzimej humanistyki. W celu zwiększenia przejrzystości wywodu posłużę się porządkiem chronologicznym, tak by omówić istniejące w wirtualnej przestrzeni kolejno wydawane wyżej wspomniane pozycje.

Opisowi książki obrazkowej *Dinozaury?! towarzyszy* następująca adnotacja:

Lila Prap, znakomita słoweńska ilustratorka i autorka, w 2006 nominowana do Nagrody Andersena. Prostota ilustracji i tekstu w jej książkach przemawia do dzieci na całym świecie — Lila Prap jest tłumaczona i wydawana w wielu krajach. Polskie dzieci miały dotąd okazję poznać jej dwie książki: *Dlaczego?* i *Międzynarodowy słownik mowy zwierząt*. Z pewnością zainteresuje je też książka o dinozaurach²⁵.

21 A. Gwadera: *Recepcja tekstów kultury w erze postpisma. Analiza wybranych koncepcji*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2019, nr 4, s. 10—11.

22 Ibidem, s. 15.

23 M.M. Blažić: *Comparative Children's Literature: Comparative Study of Slovene Children's Literature in International Context*. Faculty of Education, Ljubljana 2021, s. 54.

24 A. Čermáková: *Translating Children's Literature: Some Insights from Corpus Stylistics*. „Ilha do Desterro A Journal of English Language Literatures in English and Cultural Studies” 2018, vol. 71 (1), s. 117—118.

25 <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4811630/dinozaury> [dostęp: 27.01.2022].

Książka uzyskała sześć ocen na portalu Lubimy czytać, z których średnia wyniosła 6,6 na 10 możliwych punktów, nie pozostawiono natomiast żadnych komentarzy na jej temat, nie pojawia się także we wpisach na blogach poświęconych literaturze dla dzieci i młodzieży. Podobnie niska świadomość dotycząca utworów tworzonych przez słoweńskich autorów występuje w przypadku *Cyrku Antoniego* Petera Svetiny. Można stwierdzić, że jest to jeszcze mniej zauważona publikacja niż poprzednia, ponieważ na stronie Lubimy czytać uzyskała ocenę tylko od trzech osób (średnia: 5,3)²⁶.

Zupełnie inaczej sytuacja przedstawia się w przypadku książki obrazkowej Majdy Koren *Ugotuj mi bajkę!*. Opowieść o małym króliku-niejadku jest obecna na portalach skierowanych do miłośników szeroko pojętej literatury, a ponadto została wykorzystana podczas spotkań z dziećmi w rozmaitych lokalnych instytucjach kultury. Bez przesady można więc stwierdzić, że jest to jeden z bardzo nielicznych przykładów słoweńskiej literatury dziecięcej, która nie tylko jest rozpoznawalna w kraju wydania oryginału, lecz także zdobyła uznanie poza jego granicami, w tym przypadku w Polsce.

Książka Koren uzyskała na portalu Lubimy czytać ocenę 7,2/10, z czego aż sześć osób zaznaczyło 8 w skali od 1 do 10 punktów²⁷. Co więcej, w przeciwieństwie do omawianych wcześniej tekstów w tym przypadku można zauważyć recenzje pozostawione przez dwie użytkowniczki. Ze względów merytorycznych warto przytoczyć je w całości. Pierwsza z nich została napisana przez osobę podpisującą się jako Agnieszka i opublikowana dnia 13 stycznia 2018 roku:

Fantastyczna książka dla dzieci, które nie są fanami jedzenia i dla rodziców, którzy nie są fanami niejadków.

Urocz ilustracje i ciekawa opowieść, bardzo wciągająca i zaskakująca.

Dzień bez tej książki był dniem straconym na długi czas.

A w czym rzecz, otóż bohater zajączek o imieniu Serduszko był bardzo marudny przy jedzeniu, ciągle mu coś nie smakowało. Jego mama już wyczerpała pomysły (znam z autopsji), dlatego pewnego razu zapytała go co ma mu ugotować. Synek odpowiedział: „— Ugotuj mi bajkę!”

I tak się ta historia zaczyna. Są powtarzalne rytuały, czyli gotowanie zupy, ale różne skutki tychże. Serduszko, tak jak czytelnik jest zaskoczony produktem finalnym gotowania. Serduszko z początku nie był zadowolony z dań, ale wreszcie mama ugotowała taką, która stała się jego ulubioną. Zmieniały się

26 <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/265864/cyrk-antoniego> [dostęp: 28.01.2022].

27 <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4669995/ugotuj-mi-bajke> [dostęp: 28.01.2022].

troszeczkę wersje, ale baza była taka sama. Wreszcie mama nie gotowała już nadaremnie, a synek zjadał z apetytem i przygodą.

Gorąco polecam...²⁸

Choć powyższa wypowiedź nie jest wolna od błędów stylistycznych (w cytacie zachowana została pisownia oryginalna), można w niej dostrzec silny komponent emocjonalny, który odgrywa istotną rolę w odbiorze dzieła literackiego²⁹. To samo można zauważyć w drugiej opinii, wyrażonej przez użytkowniczkę lolipop13, która jednocześnie podzieliła się osobistym doświadczeniem związanym ze wspomnianą książką:

Sięgnęłam po tę książkę, bo wraz z drugimi urodzinami moje dziecko stało się dość wybredne w jedzeniu. Próbuję więc oswajać temat jedzenia również przez książki, by zachęcić młodego do eksperymentów z jedzeniem i próbowania nowych smaków.

„Ugotuj mi bajkę” to ciekawa historia o tym, że króliczek Serduszko nie chce jeść obiadów. Zażyczył sobie, by mama przygotowała mu bajkę, ale nie każda z ugotowanych bajek przypada mu do gustu. Ciekawy pomysł z tym gotowaniem bajki. Nie wiem, na ile mój dwulatek rozumie treść, ale jest zafascynowany słowem jako takim, więc powtarza fragmenty książki, zwłaszcza partie dialogowe.

Książka jest ciekawie i pięknie zilustrowana. Ale myślę, że ilustracje są dla trochę starszych dzieci. Syn próbuje zdefiniować niektóre elementy na obrazkach, a to nie jest takie proste i oczywiste.

Myślę, że jeszcze do niej wrócimy, gdy dziecko trochę podrośnie³⁰.

Jest to jeden z nielicznych przypadków, gdy można poznać reakcję dziecka na książkę obrazkową, choć jest ona zapośredniczona przez rodzica. Na tym jednak nie kończy się polska recepcja dzieła, które powstało dzięki współpracy Majdy Koren i Agaty Dudek. W 2017 roku, a więc w tym samym, w którym utwór *Ugotuj mi bajkę!* pojawił się na polskim rynku wydawniczym, został objęty patronatem portalu Maluszkowe inspiracje³¹ oraz strony internetowej

28 Ibidem.

29 M. Burke: *Literary Reading, Cognition and Emotion: An Exploration of the Oceanic Mind*. Routledge, New York—London 2011, s. 56—85.

30 <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4669995/ugotuj-mi-bajke> [dostęp: 28.01.2022].

31 „Ugotuj mi bajkę” — wyjątkowa książka pod patronatem Maluszkowych inspiracji, 4.11.2017. <http://www.maluszkoweinspiracje.pl/2017/04/ugotuj-mi-bajke-wyatkowa-ksiazka-pod.html> [dostęp: 28.01.2022].

Czas Dzieci³². Podczas pierwszej fali pandemii COVID-19, gdy wszystkie wydarzenia kulturalne zostały przeniesione do przestrzeni wirtualnej, Staromiejskie Centrum Kultury Młodzieży w Krakowie postanowiło wykorzystać książkę Koren do promowania własnych działań; i tak w kwietniu 2020 roku opublikowało nagranie, w którym pracowniczka tej instytucji, Agnieszka Kolanowska, czyta całe dzieło za pośrednictwem platformy YouTube³³.

Sądzę, iż warto przyjrzeć się także recepcji dwóch powieści dla dzieci autorstwa Jany Bauer: *Strasznowilka w Groźnym Gąszczu* oraz *Strasznowilka i dzika zima*. Bez przesady można stwierdzić, że to właśnie dzieła tej pisarki zyskały najwięcej uwagi ze strony polskich czytelników. Pierwsza z wymienionych książek zdobyła największą liczbę głosów na portalu Lubimy czytać (10), z ogólną oceną 6,9 na 10³⁴. Podobnie jak w przypadku analizowanej wyżej książki Koren *Strasznowilka w Groźnym Gąszczu* została w amatorski sposób zrecenzowana przez dwie osoby. Przytoczę jeden fragment:

Klimat troszkę Kubusiowo Puchatkowy, troszkę Wodnikowego Wzgórza. Opowieści dla dzieci, ale nie wiem, czy aż tak bardzo przystępne, bo to, że są proste, wcale nie oznacza, że są łatwe, czy takie oczywiste. Pokazane tu problemy są przedstawione z różnych perspektyw, a historie są wielopłaszczyznowe, troszkę symboliczne³⁵.

Oznaczałoby to, iż przynajmniej dla tej konkretnej osoby z całą pewnością nie jest to utwór zaspokajający potrzeby młodszych czytelników. Dochodzi do tego jeszcze jedno pytanie: czy wspomniana wielopłaszczyznowość jest problematyczna tylko dla dzieci, czy również dla dorosłych? Myślę, że z powodu braku badań dotyczących tego zagadnienia najlepiej byłoby pozostawić je jako retoryczne. Warto przy tym zwrócić uwagę na odniesienia do *Kubusia Puchatka* i *Wodnikowego Wzgórza*. Skojarzenia z tymi utworami nie są przypadkowe, ponieważ w obu książkach pojawiają się antropomorfizowane zwierzęta, które mają swoje imiona, historię i zainteresowania. Co więcej, w obu przypadkach występują wątki związane z przestrzenią natury — zarówno w *Kubusiu Puchatku*, jak i w *Strasznowilce w Groźnym Gąszczu* możemy znaleźć motyw lasu zamieszkałego przez ekscentrycznych zwierzęcych bohaterów.

32 https://czasdzieci.pl/ksiazki/ksiazka,38662d6-ugotuj_mi_bajke.html [dostęp: 28.01.2022].

33 https://www.youtube.com/watch?v=xd_hOBQikFs [dostęp: 28.01.2022].

34 <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/265855/strasznowilka-w-groznym-gaszczu> [dostęp: 28.01.2022].

35 Ibidem.

Warto na marginesie odnotować fakt, iż *Strasznowiłka w Groźnym Gąszczu* jest jedynym spośród przetłumaczonych na język polski dzieł słoweńskiej literatury dziecięcej, które doczekało się recenzji na łamach mediów wykraczających poza krąg rodziców i innych osób bezpośrednio zainteresowanych tego typu twórczością. Agnieszka Doberschuetz w „Kulturze Liberalnej” opublikowała recenzję powieści Jany Bauer pod znamienym tytułem: *Wachlarz postaw społecznych oraz bukiet nienachalnych moralów. „Strasznowiłka w Groźnym Gąszczu” Jany Bauer*³⁶. Autorka zwróciła w niej uwagę na „pewne zabiegi językowe (powstałe zapewne podczas tłumaczenia na polski)”³⁷. Nie sprecyzowała jednak, jakie zabiegi konkretnie miała na myśli. Zwróciła uwagę również na to, że w dziele lublańskiej pisarki nie pojawia się jasny, wyraźny morał ani dokładny podział na to, co dobre, i to, co złe. Wydaje się, iż w opinii autorki recenzji jest to istotny walor tego utworu, a w szczególności fakt, iż jej zdaniem na kartach tej książki występuje całkiem realistyczny wątek nietolerancji i podejrzeń wobec Innego. Doberschuetz idzie w swoich rozważaniach jeszcze dalej, widzi bowiem w powieści Bauer podobieństwo do jak najbardziej współczesnych problemów związanych z ksenofobią i rasizmem:

Prawda, że sytuacja strasznowiłki bardzo przypomina współczesną nagonkę na uchodźców i imigrantów? Przedstawiciele innych kultur są szykanowani i demonizowani właśnie przez swoją odmienność. Żyją inaczej niż my, a więc źle. I zagrażają staremu, dobremu porządkowi oraz bezpieczeństwu. Zaburzają odwieczny porządek, bo mają inne zwyczaje. Nie chcą się dopasować, uparcie obstają przy swoim. Są niereformowalni, nie asymilują się, nie dostosowują. Podobnie jak strasznowiłka. Już sama obecność i odmienność dziewczynki powoduje frustracje społeczne. Gdy te sięgają zenitu, mądra Sowa — bo w lesie są oczywiście też osoby rozsądne, wyrozumiałe i nastawione pokojowo — postanawia interweniować. Jej propozycję pomocy w dostosowaniu się do miejscowych obyczajów strasznowiłka dowcipnie kwituje: „Dziękuję, nie trzeba. Dużo bardziej lubię malinową galaretkę”³⁸.

Recenzja *Strasznowiłki i dzikiej zimy* pojawiła się także na jednym z blogów poświęconych tekstom kultury z perspektywy matki, mianowicie Tosi Mama.pl. Autorka recenzji zwróciła w niej uwagę na „kunszt tłumaczki”, opisała też

36 A. Doberschuetz: *Wachlarz postaw społecznych oraz bukiet nienachalnych moralów. „Strasznowiłka w Groźnym Gąszczu” Jany Bauer*. „Kultura Liberalna” 2015, nr 11. <https://kulturaliberalna.pl/2015/11/10/recenzja-strasznowiłka-w-groźnym-gaszczu-jana-bauer/> [dostęp: 30.01.2022].

37 Ibidem.

38 Ibidem.

swoje pozytywne emocje związane z lekturą obu książek Bauer³⁹. Jednocześnie warto zwrócić uwagę na to, że ta powieść została oceniona na portalu Lubimy czytać wyżej niż jej poprzedniczka (ogólna ocena: 7,3/10)⁴⁰.

Podsumowując, można stwierdzić, iż polskie przekłady słoweńskiej literatury dla dzieci i młodzieży powoli torują sobie drogę wśród lokalnych odbiorców, przy czym należy mieć na uwadze fakt, iż autorami recenzji i osobami oceniającymi poszczególne książki na portalach poświęconych czytelnictwu są bez wyjątku dorośli. Trudno zatem ocenić, jak dokładnie przebiega ten proces recepcji wśród realnie istniejących czytelników docelowych; nawet jeśli ich reakcje są opisywane przez rodziców, warto pamiętać, iż jest to zapośredniczenie, dlatego nie można wysnuć jednolitego wniosku na ten temat. Interesujące jest jednak to, że przekłady słoweńskiej prozy dla najmłodszych czytelników są wydawane przeważnie przez małe, wyspecjalizowane wydawnictwa (wyjątkiem są *Dinozaury?! Lily Prap*). Co więcej, stosunkowo niewielka liczba ocen na portalach takich jak Lubimy czytać czy rozproszone recenzje sugerują, iż nadal są to przekłady raczej niszowe. Być może koreluje to ze wspomnianą wyżej niską świadomością kultury słoweńskiej i języka słoweńskiego w Polsce i większą popularnością literatury anglojęzycznej czy skandynawskiej. Jednakże pojawienie się takich przekładów po 2010 roku można interpretować jako znak delikatnego przesycenia tłumaczeniami z najbardziej popularnych języków, które mogło spowodować zwrot ku mniej znanym w Polsce kulturom, wraz z rosnącą sprawczością mniej popularnych wydawnictw i zapotrzebowaniem na rynku wydawniczym (czego przykładem mogą być tłumaczenia utworów Heleny Kraljič). Z całą pewnością można stwierdzić, że jest to swoista nisza, która się rozwija i zasługuje na dalsze badania.

Literatura

Banko T., Harjač Bricelj K.: *Vpliv vrednotenja mladinske literature na knjižno produkcijo in izposojno gradiv*. T. Banko, Ljubljana 2019.

Bauer J.: *Strasznowilka w Groźnym Gąszczu*. Przeł. K. Šalamun-Biedrzycka. Ezop, Warszawa 2015.

Bauer J.: *Strasznowilka i dzika zima*. Przeł. M. Gruda. Ezop, Warszawa 2019.

39 M. Kwiatkowska-Gadzińska: „Strasznowilka i dzika zima” (Wydawnictwo EZOP). <https://www.tosimama.pl/2019/08/strasznowilka-i-dzika-zima-wydawnictwo.html> [dostęp: 31.01.2022].

40 <https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4956379/strasznowilka-i-dzika-zima> [dostęp: 31.01.2022].

- Blažić M.M.: *Comparative Children's Literature: Comparative Study of Slovene Children's Literature in International Context*. Faculty of Education, Ljubljana 2021.
- Burke M.: *Literary Reading, Cognition and Emotion: An Exploration of the Oceanic Mind*. Routledge, New York—London 2011.
- Čermáková A.: *Translating Children's Literature: Some Insights from Corpus Stylistics*. „Ilha do Desterro A Journal of English Language Literatures in English and Cultural Studies” 2018, vol. 71 (1), s. 117—134.
- Cieślak J., Gawlak M.: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 2007—2012*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2014, t. 4, cz. 2, s. 419—450.
- Doberschuetz A.: *Wachlarz postaw społecznych oraz bukiet nienachalnych moralów*. „Strasznowilka w Groźnym Gąszczu” Jany Bauer. „Kultura Liberalna” 2015, nr 11. <https://kulturaliberalna.pl/2015/11/10/recenzja-strasznowilka-w-grozny-gaszczu-jana-bauer/> [dostęp: 30.01.2022].
- Gawlak M.: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w latach 1990—2006*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2010, t. 1, cz. 2, s. 11—49.
- Gawlak M.: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w 2014 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2015, t. 6, cz. 2, s. 181—182.
- Gawlak M.: *Bibliografia przekładów literatury słoweńskiej w Polsce w 2017 roku*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2019, t. 9, cz. 3, s. 205—207.
- Gwadera A.: *Recepcja tekstów kultury w erze postpisma. Analiza wybranych koncepcji*. „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy” 2019, nr 4, s. 10—19.
- Jamnik T.: *Przekłady literatury słoweńskiej w Czechach i w Polsce w latach 1990—2006*. „Przekłady Literatur Słowiańskich” 2009, t. 1, cz. 2, s. 295—312.
- Kiernan A.: *Writing Cultures and Literary Media: Publishing and Reception in the Digital Age*. Palgrave Macmillan, Cham 2021.
- Koren M.: *Ugotuj mi bajkę!*. Przeł. M. Biedrzycki. Ezop, Warszawa 2017.
- Kraljić H.: *Janek jest inny. Historia chłopca z autyzmem*. Przeł. A. Brożek-Sala. Piętka, Katowice 2017.
- Kraljić H.: *Mam dysleksję*. Przeł. A. Brożek-Sala. Piętka, Katowice 2017.
- Kraljić H.: *Mam zespół Downa*. Przeł. A. Brożek-Sala. Piętka, Katowice 2017.
- Kraljić H.: *Miłości starczy dla wszystkich*. Przeł. A. Brożek-Sala. Piętka, Katowice 2017.
- Kraljić H.: *Odszedłeś, ale wciąż tu jesteś*. Przeł. A. Brożek-Sala. Piętka, Katowice 2017.
- Kraljić H.: *Sekret Laury*. Przeł. A. Brożek-Sala. Piętka, Katowice 2017.

Kwiatkowska-Gadzińska M.: „*Strasznowiłka i dzika zima*” (Wydawnictwo EZOP).
<https://www.tosimama.pl/2019/08/strasznowika-i-dzika-zima-wydawnictwo.html> [dostęp: 31.01.2022].

Prap L.: *Dinozaury?!*. Przeł. B. Ludwiczak. Media Rodzina, Warszawa 2010.

Svetina P.: *Cyrk Antoniego*. Przeł. K. Śalamun-Biedrzycka. Ezop, Warszawa 2015.

„*Ugotuj mi bajkę*” — wyjątkowa książka pod patronatem Maluszkowych inspiracji,
4.11.2017. <http://www.maluszkoweinspiracje.pl/2017/04/ugotuj-mi-bajke-wyatkowa-ksiazka-pod.html> [dostęp: 28.01.2022].

Werner M.: *Bajki, baśnie oraz powieści i opowiadania fantastyczne dla dzieci i młodzieży wydane w latach 1961—1972: zestawienie bibliograficzne*. [s.n.], Warszawa 1973.

Zarych E.: *Przekład literatury dla dzieci i młodzieży — między tekstem a oczekiwaniem wydawcy i czytelnika*. „Teksty Drugie” 2016, nr 1, s. 206—227.

Strony internetowe

Katalog Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie. https://katalogi.uj.edu.pl/discovary/fulldisplay?docid=alma991009074699705067&context=L&vid=48OMNIS_UJA:uja&lang=pl&search_scope=MyInstitution&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,contains,cyrk%20antoniego&offset=0 [dostęp: 15.01.2022].

Katalog Biblioteki Narodowej w Warszawie. https://katalogi.bn.org.pl/discovary/fulldisplay?docid=alma9910900183205606&context=L&vid=48OMNIS_NLOP:48OMNIS_NLOP&lang=pl&search_scope=NLOP_IZN&adaptor=Local%20Search%20Engine&tab=LibraryCatalog&query=any,contains,peter%20svetina&offset=0 [dostęp: 15.01.2022].

https://czasdzieci.pl/ksiazki/ksiazka,38662d6-ugotuj_mi_bajke.html [dostęp: 28.01.2022].

<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/265855/strasznowilka-w-groznym-gaszczu> [dostęp: 28.01.2022].

<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/265864/cyrk-antoniego> [dostęp: 28.01.2022].

<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4669995/ugotuj-mi-bajke> [dostęp: 28.01.2022].

<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4811630/dinozaury> [dostęp: 27.01.2022].

<https://lubimyczytac.pl/ksiazka/4956379/strasznowilka-i-dzika-zima> [dostęp: 31.01.2022].

https://www.youtube.com/watch?v=xd_hOBQikFs [dostęp: 28.01.2022].

www.ezop.com.pl/o-nas/ [dostęp: 7.09.2022.].

Alicja Wang

Prezsem slovenske mladinske književnosti na Poljskem 1990—2020

POVZETEK | Cilj članka je raziskovanje sprejema slovenske mladinske književnosti na Poljskem med letoma 1990 in 2020. Avtorica je opozorila dejstvo, da poljski prevodi slovenske mladinske proze so zelo redki v poljski knjižni trgovini. Avtorica piše o splošnem pomanjkanju poljskih prevodov slovenske mladinske književnosti med letoma 1990 in 2010, kaj je imelo izvor v družbenih in kulturnih dejavnikih, kar se je spremenilo po letu 2010.

KLJUČNE BESEDE | mladinska književnost, slikanica, slovenska mladinska književnost, sprejem

ALICJA WANG | dr, adiunkt w Katedrze Międzynarodowych Studiów Polonistycznych Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jest autorką dwóch monografii: *Wiejskie dzieciństwo: Branko Ćopić i Tadeusz Nowak* (2018) i *Niepełnosprawność w polskiej literaturze XX i XXI wieku dla dzieci i młodzieży* (2020). Jej zainteresowania naukowe to disability studies, literatura dziecięca i młodzieżowa oraz kontakty polsko-słoweńskie.